

U ime:
Možemo! Politička platforma, Lokalna grupa Karlovac
Ana Matan
Pavleka Miškine 4
47000 Karlovac
e-mail: amatan39@gmail.com
Mobitel: 0915411999

Karlovačka županija
UO za graditeljstvo i okoliš
Odsjek za planske poslove i zaštitu
okoliša
Jurja Križanića 11
47000 Karlovac

Karlovac, 3.2.2021.

Predmet: Prijedlog VI. Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije i Strateškoj studiji o utjecaju na okoliš VI. Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije

Primjedba i prijedlog izmjene predloženih Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije

Poštovani,

na mrežnim stranicama Karlovačke županije 22. siječnja 2021. objavljena je informacija o provođenju javne rasprave o Prijedlogu VI. Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije i Strateškoj studiji o utjecaju na okoliš VI. Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije KLASA: 350-02/20-01/01; URBROJ: 2133/1-07-01/04-20-123.

S tim u svezi upućujemo slijedeći prijedlog izmjene Prijedloga VI Izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije (u daljnjem tekstu ID plana):

Dio poglavlja 8.6.6 koji glasi:

Gradnja planiranih MHE na postojećim pregradama – MHE Foginovo i MHE Turanj (Odeta I) na rijeci Korani te MHE Odeta II na rijeci Mrežnici može se nastaviti uz uvjet provedbe mjera i programa praćenja stanja u skladu s izdanim aktima.

Predlažemo zamijeniti zabranom gradnje MHE na rijekama Korani i Mrežnici.

Iz Prostornog plana brišu se planirane MHE na postojećim pregradama – MHE Foginovo i MHE Turanj (Odeta I) na rijeci Korani te MHE Odeta II na rijeci Mrežnici. Zbog važnosti rijeka u razvoju turizma u Karlovačkoj županiji, zbog toga što su ove rijeke dio zaštićenog područja i zbog očuvanja prirode i bioraznolikosti spomenute hidroelektrane brišu se iz postojećeg PPKŽ.

To se posebno odnosi na MHE Foginovo koja je planirana na području glavnog gradskog kupališta u prostoru koji se od vremena kada je počelo planiranje MHE Foginovo bitno promijenilo. Prostor i lijeve i desne obale Korane je sada u potpunosti izletničko i turističko, s obližnjim kupalištem koje je registrirano riječno kupalište, sa šetnicom, sa Aquatikom kao glavnim turističkim sadržajem i sa

navodnim hotelom Lana Korana. Izgradnja MHE Foginovo koja bi u ukupnoj proizvodnji energije iz hidrocentrala sudjelovala s više nego minornim udjelom predstavlja rizik i za rijeku Koranu i za ljude kojima je slap omiljeno kupalište.

Također predlažemo da se iz prostornog plana izbriše mogućnost izgradnje MHE Globornica jer postojeća Strateška studija utjecaja na okoliš ne daje jednoznačan odgovor na pitanje o tome hoće li ta hidroelektrana zbilja zaustaviti devastaciju rijeke Dobre nastalu uslijed rada MHE Lešće.

Predlažemo i da se u 6. Izmjene i dopune PPKŽ unese odredba o potrebi da MHE Lešće dugoročno prestane s radom, a da se kratkoročno izmijeni njen režim rada na način koji će smanjiti postojeće ogromne štete koje njen rad izaziva erozijom obale, smanjenjem temperature vode i nestankom ribe u rijeci Dobri.

Nastavak planiranja MHE na postojećim pregradama – MHE Turanj (Odeta !) na rijeci Korani te MHE Odeta II na rijeci Mrežnici, kao i MHE Globornica bit će moguće tek nakon što se provedu odgovarajuće mjere i pravilnici kako je definirano Strategijom energetskeg razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050., te Uredbom o ekološkoj mreži kako slijedi:

- *Smjernice za procjenu kumulativnih utjecaja izgradnje i rada hidroelektrana na okoliš (prvenstveno se odnosi na stanje vodnih tijela, krajobraz i na vrste i stanišne tipove uključujući i kartografske prikaze osjetljivosti odnosno pogodnosti pojedinih područja površinskih voda za provedbu tih zahvata) – u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja*
- *Pravilnik koji definira ciljeve i mjere za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže – u nadležnosti Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja*
- *Planovi upravljanja zaštićenim područjima ekološke mreže - rijeka Korane i Mrežnice i Dobre – u nadležnost javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjima prema Uredbi o ekološkoj mreži*

Svoj prijedlog obrazlažemo kako slijedi.

Obrazloženje prijedloga

U Strateškoj studiji o utjecaju na okoliš VI izmjena i dopuna Prostornog plana Karlovačke županije (u daljnjem tekstu „Studija“), u poglavlju 2 Odnos ID Plana s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima (str. 52-56), konstatira se da su ID Plana usklađene sa Strategijom energetskeg razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine s pogledom na 2050. godinu (NN25/20; u daljnjem tekstu „Strategija). U studiji (str.54) kao „**glavni cilj**“ Strategije navodi se slijedeće:

„Vodeći se prvenstveno potrebom smanjenja emisije stakleničkih plinova iz energetskeg sektora, a pritom uvažavajući glavne smjernice koje se odnose na sigurnost opskrbe, povećanje domaće proizvodnje iz potencijala kojima RH raspolaže s naglaskom na korištenje OIE, smanjenje gubitaka energije i povećanje energetske učinkovitosti, razmatrana su tri scenarija koji se međusobno razlikuju u dosezima smanjenja emisija stakleničkih plinova. U sva tri scenarija planira se povećanje udjela OIE u proizvodnji električne energije i u bruto neposrednoj potrošnji energije. S obzirom na nužnost i opravdanost tranzicije energetskeg sektora RH, Strategija sadrži projekcije te energetske i ekonomske pokazatelje za dva tranzicijska scenarija (S1 i S2). S obzirom da je očekivani udio OIE u bruto

neposrednoj potrošnji energije u 2030. godini, za analizirane scenarije ambiciozniji od zajedničkog cilja na razini EU (32%), obvezujući cilj RH neće biti veći od zajedničkog cilja za EU.“

Kao „**odnos ID Plana s dokumentom**“ navodi se slijedeće:

„ID Plana su usklađene sa Strategijom energetske razvoja budući da iste planiraju opskrbu energijom stanovništva Županije iz obnovljivih izvora energije – hidroelektrane i solarna energija ...“

Međutim, citat koji se navodi kao „**glavni cilj**“ Strategije zapravo su samo ulomci iz poglavlja „Razmatrani scenariji“ i nikako se ne mogu shvatiti kao glavni cilj Strategije, te kao takvi dovesti u direktnu vezu s ID Plana. Sama strategija ima sveobuhvatne ciljeve (poglavlje „Strateški ciljevi energetske razvoja Republike Hrvatske“), gdje je povećanje udjela proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije (u daljnjem tekstu „OIE“) samo jedan od aspekata Strategije. Strategija obuhvaća i aspekte potrošnje energije, učinkovitosti, infrastrukture, integriranja u energetske sustav EU, ekonomske aspekte slobodnog tržišta energije i privatnih investicija, te niz drugih aspekata. Osim toga, Strategija donosi i niz analitičkih i statističkih podataka, na osnovu kojih su napravljene projekcije, odnosno scenariji energetske tranzicije prema niskougljičnoj proizvodnji. U tim je scenarijima i projekcijama povećanje proizvodnje energije iz različitih OIE kvantificirano na realnim osnovama. Nadalje, u pitanju energetske tranzicije prema OIE Strategija poziva na integrirani pristup koji obuhvaća i aspekte očuvanja i zaštite okoliša i prostornog planiranja, te je i sama Strategija prošla kroz Stratešku studiju utjecaja na okoliš, što je rezultiralo nizom mjera koje je potrebno provesti u sklopu izgradnje institucionalnog okvira provedbe Strategije.

Neusklađenost poglavlja 8.8.6 s mjerama zaštite okoliša koje proizlaze iz Strategije U Strategiji, poglavlje „Mjere proizašle iz strateške studije utjecaja na okoliš“ navodi se slijedeće:

„Mjere zaštite okoliša za ublažavanje mogućih značajnijih utjecaja na okoliš koje su proizašle iz postupka strateške procjene utjecaja na okoliš odnose se na sljedeća područja:

- *utjecaj hidroelektrana na prirodu i vodna tijela*
- *.....“*

U pregledu mjera zaštite okoliša koje je potrebno provesti u sklopu energetske tranzicije dane su definicije samih mjera, rokovi, provoditelji mjera, kao i mogući izvor financiranja, pa tako u vezi utjecaja hidroelektrana nalazimo slijedeću definiciju mjere:

	<i>Mjera</i>	<i>Rok</i>	<i>Nositelj provedbe</i>	<i>Mogući izvor financiranja</i>
<i>1</i>	<i>Izraditi smjernice za procjenu kumulativnih utjecaja izgradnje i rada hidroelektrana na okoliš (prvenstveno se odnosi na stanje vodnih tijela, krajobraz i na vrste i stanišne tipove uključujući i kartografske prikaze osjetljivosti odnosno pogodnosti pojedinih područja površinskih voda za provedbu tih zahvata).</i>	<i>Smjernice 2022. Karte 2023. – 2025.</i>	<i>Ministarstvo nadležno za energetiku, ministarstvo nadležno za okoliš</i>	<i>Proračun, Omotnica strukturnih fondova EU2021 – 2027</i>

U skladu s time, smatramo da je planiranje i provođenje gradnje hidroelektrana na zaštićenim područjima rijeka Korane i Mrežnice nepotrebno preuranjeno, te da se u prostorni plan mogu uvrstiti tek po provođenju ove mjere zaštite okoliša i procjene kumulativnih utjecaja izgradnje i rada hidroelektrana na okoliš. Također, smatramo da bi isti postupak trebalo provesti i za zaštićeno područje rijeke Dobre, koje upravo zbog gradnje i rada HE Lešće trpi ozbiljne posljedice u smislu očuvanja zaštićenog područja.

Neusklađenost članka 8.8.6 s održivim korištenjem prirodnih dobara opisanim u Strategiji

U poglavlju Strategije pod naslovom „Održivo korištenje prirodnih dobara i integrirano prostorno planiranje“ navodi se slijedeće:

„Ostvarenje ciljeva energetske tranzicije uvjetovano je korištenjem prirodnih dobara i zahvatima u prostoru koji je ograničen i služi raznovrsnim korisnicima. Usmeravanje energetskog sektora ka brzom prelasku na OIE rezultirat će smanjenjem emisija stakleničkih plinova u odnosu na uporabu fosilnih goriva, ali i povećanim pritiscima na okoliš, posebno u pogledu prostora za izgradnju vjetroelektrana i sunčanih elektrana, korištenja vodnih resursa i biomase.“

i

„Izgradnja hidroelektrana neminovno dovodi do značajnih hidroloških, hidromorfoloških i ekoloških promjena na vodotoku uzvodno i nizvodno od elektrane. Mogućnost smanjenja ovih utjecaja ovisi o veličini, tipu i dizajnu elektrane te bioekološkim i hidromorfološkim karakteristikama i stanju vodnog tijela i pripadajućeg sliva.“

i

Prilikom odabira prostora za smještaj projekata OIE, uz uvažavanje nacionalnih ciljeva zaštite prirode i okoliša, uključujući i vodni okoliš, od ključnog je značaja sagledati i socioekonomske karakteristike okolnog područja kako bi novi projekti pridonijeli razvoju lokalnih zajednica.

Na osnovu ovih smjernica, smatramo da članak 8.8.6 ID plana o nastavku gradnje MHE trenutno ne uvažava načelo održivog korištenja prirodnih dobara i integriranog prostornog planiranja. Pri tome se HE Foginovo ističe kao najjasniji primjer ovakve neusklađenosti, obzirom da lokacija planirana za gradnju ovog OIE objekta predstavlja važan dio urbanog identiteta grada Karlovca i područje koje se prvenstveno koristi za turizam i rekreaciju (kupalište, šetnica, postojeći hotel i hotel u gradnji). Također, ne vidimo niti jedan argument kako bi ovakav objekt mogao pridonijeti razvoju lokalne zajednice, niti da su pri planiranju sagledane socioekonomske karakteristike okolnog područja (u ovom slučaju užeg područja grada Karlovca).

Po pitanju održivosti i socioekonomskog aspekta ovakvog prijedloga, poznato je da je aktivni turizam značajan privredni čimbenik za lokalnu zajednicu, ponajviše zahvaljujući izgledu i očuvanju rijeka Korane, Mrežnice i Dobre. Smatramo da je eventualna korist za razvoj lokalne zajednice, ako uopće postoji, nerazmjerno manja od eventualnih negativnih posljedica (takav stav, nažalost, možemo potkrijepiti primjerom utjecaja rada HE Lešće na korito rijeke Dobre).

Neusklađenost članka 8.8.6 s ostalim člancima iz ID plana i Uredbom o ekološkoj mreži Uredbom o ekološkoj mreži (NN124/13), rijeke Korana i Mrežnica na kojima se planiraju graditi MHE, proglašene su zaštićenim područjima, odnosno dijelom ekološke mreže kao područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa (u daljnjem tekstu POVS),

što se također navodi i u članku 10.6.2 ID plana. Istom uredbom u pravni sustav RH prenesena je i Direktiva 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta. Zaštićenim područjima ekološke mreže, prema istoj Uredbi, upravljaju javne ustanove, koje su ujedno nadležne i za donošenje planova upravljanja zaštićenim područjima. Prema navodu sa mrežnih stranica Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (u daljnjem tekstu MINGOR), osnovni način upravljanja područjem ekološke mreže je **provođenje mjera očuvanja za ciljne vrste i stanišne tipove, koji se ugrađuju u planove upravljanja:**

Osnovni način upravljanja područjem ekološke mreže je provođenje mjera očuvanja za ciljne vrste i stanišne tipove. One se ugrađuju u planove upravljanja područjima ekološke mreže kao i sektorske planove gospodarenja prirodnim dobrima. U svrhu upravljanja područjima ekološke mreže donesen je Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže (NN 25/20, 38/20), dok je u izradi pravilnik koji definira ciljeve i mjere za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže.

Iz navedenog slijedi da planovi upravljanja navedenim područjima rijeka Korane i Mrežnice još nisu pripremljeni, kao ni Pravilnik o ciljevima i mjerama za očuvanje ostalih vrsta (koji je u izradi i u nadležnosti je MINGOR-a).

Nadalje, u članku 10.8 ID plana navodi se da:

Područja prirodnih vrijednosti i područja ekološke mreže provedbom niže navedenih smjernica zaštite definiranih za pojedina zaštićena područja, područja predviđena za zaštitu i područja ekološke mreže (u opisima područja u tekstu PPŽ i u Stručnoj podlozi zaštite prirode koja je sastavni dio PPŽ) osigurava se dugoročno očuvanje najvrjednijih područja Karlovačke županije sa stajališta zaštite prirode. Stoga je potrebno:

- *provoditi smjernice za mjere zaštite područja ekološke mreže propisane važećom Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže te donijeti i provoditi Plan upravljanja s ciljem očuvanja svakog područja ekološke mreže te očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti*
- *.....*
- *jačati županijsku Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode (dalje u tekstu: JU) te osigurati nadzorne službe u zaštićenim područjima*
- *za sva zaštićena područja izraditi plan upravljanja sukladno Zakonu o zaštiti prirode, uključujući i program zaštite šumskih ekoloških sustava*

Dakle, i same ID plana ističu važnost izrade Plana upravljanja zaštićenim područjima.

Svjesni smo da proglašenje zaštićenog područja samo po sebi ne zaustavlja svaku gospodarsku aktivnost na zaštićenim područjima, pa tako ni proizvodnju energije, no ipak smatramo da nema razloga da se nastavlja gradnja MHE na zaštićenim područjima prije nego se donese Plan upravljanja zaštićenim područjima Korane i Mrežnice. U suprotnom, postoji rizik da Pravilnik koji je u izradi i Planovi upravljanja koji će se u skladu s njime napraviti budu u koliziji sa zatečenim stanjem (izgrađenim i funkcionalnim MHE), te da se namjenska sredstva iz Europskih fondova za zaštitu ekološke mreže moraju utrošiti za ograničavanje ili čak zaustavljanje gospodarske aktivnosti proizvodnje električne energije, s ciljem očuvanja zaštićenih područja.

Osvrt na prioritet i stvarni doprinos nastavak gradnje MHE (članak 8.8.6) ostvarivanju Strategije

U Studiji se navodi da (citat):

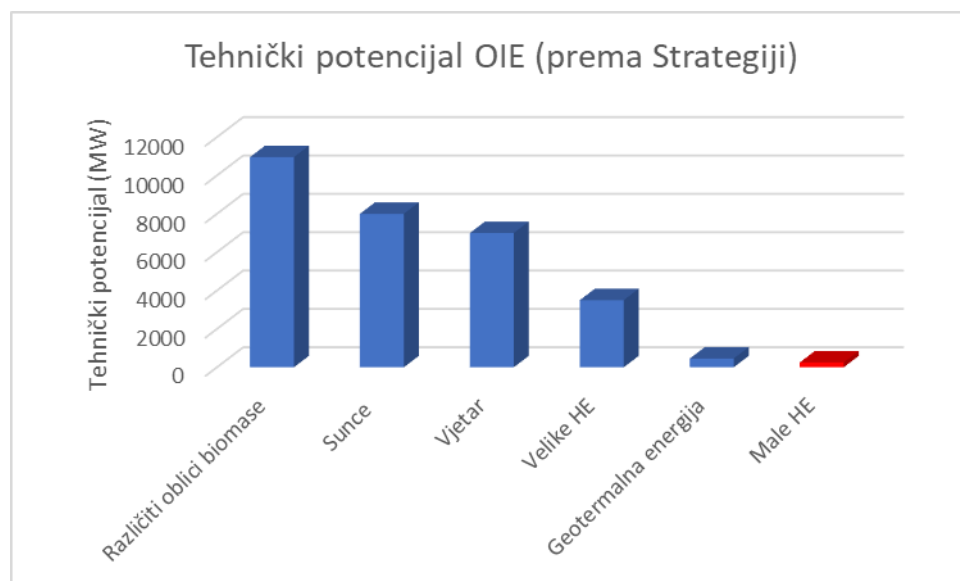
„ID Plana su usklađene sa Strategijom energetskom razvoja budući da iste planiraju opskrbu energijom stanovništva Županije iz obnovljivih izvora energije – hidroelektrane i solarna energija ...“

Ovakva konstatacija, barem kad su u pitanju hidroelektrane, nije posve korektna. Naime, ne postoji zasebni i autonomni elektroenergetski sustav na razini lokalne uprave (Županije), iz kojeg se opskrbljuje stanovništvo Županije, već postoji jedinstveni elektroenergetski sustav proizvodnje i distribucije električne energije u RH. Eventualno izgrađeni objekti OIE isporučivali bi proizvedenu energiju u taj sustav i postali dio njega, iz kojeg se onda opskrbljuju stanovnici Županije, kao i ostali stanovnici RH. Izuzetak od toga bio bi rad u otočnom pogonu, gdje bi se proizvedena energija koristila na mjestu proizvodnje (primjerice, industrijskog pogona, opskrbu hotela ili određenog broja kućanstava), no koliko nam je poznato, takav način eksploatacije nije predviđen za planirane HE.

Postavlja se pitanje koliko je izgradnja MHE predviđenih člankom 8.8.6 prioritetna u ostvarivanju Strategije, te koliki bi bio njihov stvarni doprinos ostvarivanju Strategije? Je li njihov značaj toliko velik da njihova gradnja ne može pričekati izradu institucionalnog okvira kako ga opisuje Strategija, te smjernica, pravilnika i planova upravljanja navedenih u prijašnjem tekstu?

Kao što smo već rekli, Strategija donosi i niz analitičkih i statističkih podataka koji se koriste za projekcije i scenarije energetske tranzicije. Energija vode svakako spada u OIE, uz ostale OIE (energija sunca, vjetra i energija dobivena iz različitih vrsta biootpada).

U poglavlju „Rezerve energije i potencijali“ Strategija donosi pregled tehničkog potencijala različitih oblika OIE. Za ilustraciju, brožčani podaci iz Strategije dolje su prikazani u obliku usporednog dijagrama.

Iz dijagrama je vidljivo da je ukupan tehnički potencijal MHE (uključujući i MHE koje su već u eksploataciji!) u usporedbi s ostalim OIE (prvenstveno energijom iz različitih oblika biomase, sunca i vjetra) gotovo zanemarivo malen, i negdje je na razini do najviše 250 MW.

Usporedbe radi, navest ćemo da u poglavlju pod naslovom „Rastuća, fleksibilna i održiva proizvodnja električne energije“ i „Proizvodnja električne energije“ Strategija navodi da je potrebno godišnje izgraditi 170 MW novih elektrana u referentnom scenariju S2. Konkretno, to znači da bi **se ukupan tehnički potencijal MHE na razini Republike Hrvatske iscrpio u jednoj jedinoj godini** (dok se Strategija bavi tridesetogodišnjim razdobljem), uzimajući u obzir da je dio potencijala već eksploatiran.

Daljnje usporedbe radi, navest ćemo da planirana snaga MHE Foginovo iznosi 354 kW. Ako pretpostavimo da se strateški plan ne ostvaruje diversifikacijom izvora energije, za ostvarenje ciljeva iz Strategije bilo bi potrebno **godišnje izgraditi oko 480 elektrana snage MHE Foginovo**.

Stoga se u poglavlju „Rastuća, fleksibilna i održiva proizvodnja električne energije“ male hidroelektrane uopće ne navode kao značajan OIE u ostvarivanju scenarija energetske tranzicije prema niskougljičnoj proizvodnji. Naglasak je na diversifikaciji OIE, pa se tako čak navodi da će se udio proizvodnje hidroelektrana u ukupnoj proizvodnji električne energije u tridesetogodišnjem razdoblju smanjivati (između ostalog, i zbog klimatskih promjena koje će utjecati na raspoloživost hidro-potencijala).

Na osnovu izloženog, smatramo da nastavak izgradnje MHE predviđenih člankom 8.8.6 sa aspekta Strategije i energetske tranzicije prema proizvodnji iz OIE **ne predstavlja prioritet i ne može se argumentirati hitnošću provedbe**, te da ne postoji valjani razlog zašto bi se odluka o nastavku ili početku gradnje donosila prije nego se uspostavi institucionalni okvir predviđen Strategijom i važećim dokumentima, a čija je izrada trenutno u tijeku.

Osvrt na stvarni i nerealizirani doprinos ID Plana ostvarivanju ciljeva Strategije

Kako se navodi u Strategiji, Republika Hrvatska u ovom trenutku već nadmašuje ciljeve postavljene na razini EU po pitanju niskougljične proizvodnje energije. To ponajviše možemo zahvaliti činjenici da velik dio proizvodnje električne energije ostvarujemo u postojećim hidroelektranama velike snage, odnosno da je velik dio tehničkog potencijala hidroenergije već u fazi eksploatacije. U samim ID plana postoje i alternative (u smislu energetske tranzicije), u točkama u kojima se planira gradnja solarnih elektrana, te istraživanje geotermalnih izvora. Ove dijelove ID plana smatramo prihvatljivim i puno važnijim alternativama gradnji malih HE, naravno, uz provođenje mjera zaštite okoliša proizašlih iz Strateške studije utjecaja na okoliš-

Također primjećujemo da u ovim ID plana nisu obuhvaćeni (u smislu energetske tranzicije) aspekti kružnog gospodarstva. U prvom redu mislimo na potencijal različitih oblika biootpada (uključujući i odvojeni kućni otpad biološkog porijekla), koji se uz primjenu suvremenih i budućih tehnologija može koristiti za ekološki prihvatljivu proizvodnju i toplinske i električne energije. Kao što Studija u svojim analitičkim podlogama pokazuje, potencijal ovog energenta je daleko veći od hidro-potencijala koji imaju rijeke Korana, Mrežnica i Dobra (zaštićena područja ekološke mreže). Pri tome svakako smatramo da je održivo gospodarenje šumama i izbjegavanje pretjerane sječe radi dobivanja energenata nužan preduvjet za ovakvo planiranje.

S poštovanjem,

U ime Možemo! Politička platforma, Lokalna grupa Karlovac

Ana Matan